

Milyennek érzi most, 2009-ben, a Kazinczy-évből anyanyelvünk állapotát, más népek anyanyelvéhez viszonyított helyzetét, valamint a magyarság megmaradásában és boldogulásában betöltött, illetőleg betölthető szerepét?

A kérdés kényes, mert a nyelv mindenkor tükrözi az azt beszélők társadalmát, egymás közti kapcsolatainak minőségét. Anyanyelvünk állapota az ország állapotához hasonló. Úton, útfélen, vasúti töltések oldalán, falusi dűlőutak mentén, köztereken, a fővárosban és vidéken, házunk előtt a takarítatlan járdákon, virágos ligetekben, műemlék épületek előtt: törmelék, szemét, rohadó hulladék, eldobott palackok, műanyag cafatok.

A közbeszédben, de még a nyomtatott írásokban sincs gátja, elvi akadálya a mocskos jelentésű szavaknak. Az irodalomban, színpadon, politikai beszédekben gátlástalanul használják még a kisiskolás leánykák is sokszor ezeket, megtűzdelve ismétlődő „közönséges” kötőszavakkal. Nincs elv, egyetértés a szavak válogatására. Divat jól megértett vagy csak sejtett értelmű idegen szavak használata még tudományos és közérdekű szövegekben is, pedig lennének rájuk magyar szavak is. Beszéd közben a beszélő mintegy félve a szavak közti szünet csendjétől, mely alkalmat adhatna a hallgatóknak arra, hogy azt gondolják, a beszélőnek nincs több mondanivalója és valaki közbevághatna, állandóan ö, ö, ö, e, e, e mekegéssel kapcsolja össze a szavakat, teszi folyamatossá a beszédet. A nyelvünket régóta jellemző, régi népdalainkhoz hasonló, „ereszkező” hangletéssel szemben ma divat felvinni a mondat végét a magasba, és a ragokra tenni a hangsúlyt. (Talán

a svédek beszélnek így manapság.) Különösen politikai beszédekre volt ez igen jellemző a közelmúltban, de még rádióbemondók és riporterek is beszéltek így. (Ma mintha csökkenne ez a módi.) Tanárok, „szakemberek” tették neveltségessé a nyelvművelést mint elavult, ósdi gyakorlatot. A szabadság nevében tiltakoztak, a szókimondás erényére hivatkozva, de ezt nem az igazság, csak az eddig helytelenített, ízléstelen szavak kimondására vonatkoztatták. Tehát nemcsak a nyelvvel van baj, hanem az emberi kapcsolatokkal, egymás, a hagyomány, az igazság, a szép, az erkölcs elfogadásával. Baj van a társadalmi tőkével.

A nyelv gondozásával mint a társadalmi kapcsolatok és a gondolatok kifejezőjével, a mindenkori műveltség legfontosabb részével mindig is tudatosan törődnünk kellett. Fontos volt az írástudatlan nép számára is. A szép, találó, a lényegyet legjobban kifejező szavak átlagosnál buzgóbb keresése, megtalálásának igyekezete nem egy néprajzi csoportunkat jellemezte a múltban. Baksay Sándor emlegeti a „mézös beszédű” ormánsági és a sárközi magyarokat a 19. század végén, akik nemcsak a szavakat és kifejezéseket válogatják meg, hanem a szavak szép kiejtésére is törekednek. A nyelvvel való játék, a benne rejtőző gazdagság játékos kihasználására, az évődésre, az azzal való gyönyörködtetésre építette nem egy erdélyi író elbeszéléseit, mint például Tamási Áron. Ma is elgyönyörködtethet minket egy kisgyerek őszinte, szokatlan nyelvi leleménye, esetleg éppen félreértve a szó megszokott jelentését, melyet, mint a gyermekrajzot, egy felnőtt, nagy művész akarva sem tud megismételni. Igen, a nyelvet művelni kell, amint művelni és építeni kell a megtartó emberi kapcsolatokat, egymással, a természettel és a Teremtővel is. Ehhez a legrégebbi, és legeredményesebb út a költői alkotások megismerésén keresztül visz. Ehhez hallgassunk sok népmesét, mondákat, dalokat, tanuljuk meg őket, legszebben magyarul író költőink alkotásaival együtt.

Hogyan fogalmazná meg egyetlen mondatban anyanyelvünkhöz fűződő érzelmi kapcsolatát?

Szólj meg – és én megsejtem abból, mennyire vállaltad fel ajándékba kapott magyarságodat, mennyire becsülsz meg a másik embert.